

Мария Ангелова - Атанасова (Велико Търново)

ПРОФ. МОСКО МОСКОВ КАТО ОНОМАСТ

Проф. Моско Добрев Москов е преподавател по Общо езикознание в Софийския и в Шуменския университет, чел е лекции и във Велико-търновския университет, водил е спецкурсове по етимология, прабългаристика и проблеми на съвременното езикознание. Участвувал е в множество научни форуми у нас и в чужбина, където представя постиженията на родната ни наука из областта на славистиката, балканистиката, общата теория на езика и др. Ерудиран учен и прекрасен педагог, той пише учебници за студенти, учители и ученици; всеотдаен и в същото време взискателен ръководител на дипломни работи и рецензент на разнообразни по тематика лингвистични трудове, между които значителен брой дисертации и хабилитационни трудове. В същото време той е един от малкото големи учени, които пишат по актуални проблеми на българския език, при това не само професионално и компетентно, но и много достъпно.

Роден е на 24 ноември 1927 г. в гр. Хасково, в семейство на работници. Завършва класическия отдел на Ямболската гимназия, а през 1952 г. – българска филология в Софийския университет. Още през студентските си години М. Москов проявява научен интерес към проблемите на лингвистиката и работи много активно в Кръжока по съвременен български език като участник и негов председател. След завършването си става аспирант по общо и индоевропейско езикознание, а през 1960 г. защитава дисертацията си, в която прави критичен анализ и оценка на етимологичните изследвания у нас. Нагласата и подготовката на етимолог от висока класа са омази важна причина, поради която М. Москов многократно се обръща към проблемите на ономастиката, без самият той да се счита за ономаст.

Трудовете на М. Москов днес наброяват над 350 публикации у нас и в чужбина, между които множество книги, учебници, монографии,

посветени на различни проблеми на българистиката, славистиката, балканистиката, индоевропеистиката. Основно място в тях заемат проблемите на етимологията, които ученият решава чрез прилагането на своя оригинален метод за етимологизиране, основаващ се на системно-структурен подход при реконструкция на фонемните, морфемните и семантични съотношения на етимологизираните думи. Както подчертава П. А с е н о в а (С ъ п о с т. ез., 1987, № 4, 105), “Този метод се отличава с голяма доказателствена сила и е приложим при етимологизиране на отделни думи или на думи, свързани по някакъв (обикновено семантичен) признак, независимо от какъв произход са”. Използван при етимологизиране на няколко десетки трудни за изясняване, спорни или неясни имена, този метод му позволява да направи съществени допълнения или корекции към публикуваните ономастични етимологии и чрез тях да извиси българската ономастика.

Ономастичните публикации за проф. Москов заемат периферно място сред научните му публикации – 39 заглавия от всичките около 300, включени в библиографията на трудовете му до 1987 г., публикувана в чест на шестдесетгодишнината му (С ъ п о с т. ез., 1987, N 4, 107–115). Първата датира от 1965 г., като през следващите години ученият все по-често се обръща към конкретни проблеми на българската ономастика. Подтик за това е не само предшестващият опит в областта на етимологията, а и нарастващият интерес и солидна подготовка по тракология, прабългаристика, тюркология, които му дават възможност да види в публикувания ономастичен материал неща, които авторите нямат шанс да забележат. Така в сп. “Български език” и “Език и литература”, доста често в “Родопи” и “Турист”, се появяват научни статии и етимологични белажки, в които проф. Москов изяснява етимологията на множество селищни имена, водни имена, местни имена, лични, родови, фамилни имена и прякори, които вече са били обект на научно изследване, но не са намерили задоволително обяснение или са отбелязани като неясни. Обект на анализ са имена от различен езиков произход и с различна старинност – стари славянски, тракийски, прабългарски, турски и тюркски въобще, румънски. Статиите, предназначени за по-широка читателска аудитория, поразяват с достъпния си, можем категорично да заявим – специфичен за автора стил, което в никой случай не е за сметка на тяхната научност. Впечатлява и още нещо – те са по-голямата част от ономастичните публикации на проф. Москов. Най-често новата идея е представяна първо пред широка читателска аудитория (виж напр. отпечатаното за *Камчия*, *Турган* и др.), а едва след това в специализирания лингвистичен печат. Този факт е известно основание да мислим, че популя-

ризирането на резултатите от задълбоченото научно търсене за него е по-значимо или поне също толкова значимо, колкото информирането на тесен кръг специалисти. Това е твърде различна практика от практиката на множество учени у нас, а може би и от тяхното мислене. За проф. Москов тя е проява на будното му гражданско чувство, намерило преди това проявите си в многобройни публикации, посветени на езиковата култура на българина.

Публикациите му в областта на топонимията са: *Произход на речното название Ботуня; Дженгал, Дженгалица и Джангал, Джангалица – овцепасище – висок връх?!; Камчия – от пролом до ... рекичка; Мусала – властвуващ; Произходът на две местни названия – за Сергена и Тургана, Река Ботуня "тлъста, мазна, плодородна почва"; Бистрица, Слатина, Сопот – израз на славянската езикова мощ; Горите и техните названия – за славянски имена като Боровец, Зелениковец, Дъбравица, Осениковец и турски имена като Алабака, Баталач, Евкаля, Сакара, за прабългарското или куманско име Чунгарица, Чунгара; От Турган до Друган, Тургуа и... Стоян?; Бохот, Бутан, Кумарица; Топонимични названия от тюржски произход – Горна и Долна Тургана; Произходът на хидронима Камчия в светлината на нови данни; Бусманци, Милкоч, Микре; Произходът на селищните имена Алванова, Чомаковци, Чокманово, Персенк – остър връх?; Чупетлово и Чудинци; Азманите, Дерманци, Торос; Мелник – варовик или хълм от пясъчник; Езикови загадки от Смолянско – за местните имена Армульо, Дюрмете, Жайгар, Карамуш, Терженете, Хунгя, Чекек, Ючура; Родопски топоними от турски произход – за около 40 топонима в Родопите, произведени от тур. прякори, родови или лични имена.*

Към същата област трябва да отнесем и рецензиите на М. Москов за монографиите "Местните имена в Маданско" от Г. Христов и "Местните имена в Смолянско" на А. Саламбашев, които са образец на задълбочен прочит, професионална оценка на качествата на рецензираните трудове и градивна научна критика, основаваща се на срудицията и добронамереността на автора.

В областта на антропонимията са публикациите му *Личните имена на перничани през XV век, Имената на жителите на Пернишкия край през 15-ия век, Личные имена в турецких документах пятнадцатого века; Кисибирци – родът на видрата, Езикови данни за миналото*, както и няколко публикации, свързващи проблемите на топонимията и антропонимията: *Местни и селищни названия с антропонимичен и апелативен произход; Курил, Курило – родови имена; Имена на ханове – названия на селища* – статия с продължение, включваща

всички селищни имена, наследили или получили впоследствие имената си от имената на прабългарски ханове и царе.

Принос към етнонимията е статията *За произхода на шопите и тяхното име*, както и публикациите му за произхода и значението на етнонима *българи*, напоследък представено и в телевизионно предаване.

Би било съществен пропуск, ако не отбележим присъствието му в ономастиката и в един друг план – публикациите му по повод на юбилейни годишнини на такива значими имена в ономастиката и в българската лингвистика въобще като Вл. Георгиев, Ив. Дуриданов, А. Саламбашев. Тези публикации свидетелствуват, както впрочем и цялостното му ономастично дело, че проф. Москов отблизо следи и добре познава развитието на тази интердисциплинарна наука у нас. Все в тази връзка трябва да подчертаем, че значението на учения за развитието на българската ономастика съвсем не се изчерпва със специфично ономастичните му публикации. Задълбочените му изследвания относно прабългарското и куманско-печенежкото наследство в българския език са добра школа за всички начинаещи ономасти и можем определено да заявим, че те имат съществен дял за повишаване качеството и издигане нивото на ономастичните изследвания у нас. В този смисъл мнозина от по-младите български ономасти се считат за негови ученици.